

Nr 40.

Av herr **Klefbeck**, om *ändring av 16 § 2 mom. värnpliktslagen.*

Vid inskrivningsförrättningar för värnpliktiga hava åtskilliga gånger förekommit omständigheter, som enligt min mening påkalla ändring av gällande bestämmelser. Jag vill dock denna gång endast uppehålla mig vid ett enda moment i nu gällande värnpliktslag, vilket utan någon ändring medtagits i årets kungliga proposition till riksdagen med förslag till ny värnpliktslag (nr 59).

I 16 § 2 momentet av detta förslag står det, att uppskov med inskrivning kan medgivas ende arbetsföresonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna etc. Såvitt jag förstår, är denna bestämmelse i bästa överensstämmelse med billighetens fordringar. Den åsyftar ju att från svält och nöd rädda någon gammal fader eller moder, vilken för sitt uppehälle är uteslutande hänvisad till sonens arbetsförtjänst.

Men bland dessa av sina söners arbete beroende, vilka i momentet uppräknas, saknas några, vilkas ställning faktiskt är precis densamma som de i momentet omnämnda. Jag åsyftar fränskilda eller övergivna hustrur.

Vad de fränskilda hustrurna beträffar, anser jag någon vidare motivering obehövlig. Det bör ju ligga i öppen dag, att för den fränskilda hustrun föreligger samma behov som för änkan av sonens arbetsförtjänst, försåvitt nämligen ingen av dem kan genom eget arbete eller kapital försörja sig och de sina.

Till samma uppfattning synes det mig också att man bör komma med hänsyn till den övergivna hustrun. Vid inskrivningen 1914 t. ex.

inställde sig en yngling, vilkens fader sedan två år varit från hemmet avviken. Familjen hade icke på hela denna tid hört något från honom. Den inskrivningsskyldige var moderns ende son. Hon själv sjuklig och oförmögen till arbete. Men fadern fanns antagligen i livet. Och ehuru intyg företeddes, att han var avviken och icke på två år med det minsta bidragit till familjens uppehälle, kunde det sökta uppskovet icke beviljas.

För övrigt äger man ju ingen som helst säkerhet för att icke den avvikne är avliden, huru mycket än han både i kyrkoböcker och mantalslängder står upptagen som levande. Eller han kan leva i så kallad fri förbindelse med en annan kvinna utan att det ringaste fråga efter sin rätta familj. Eller han kan vandra land och rike kring, levande ur hand i mun; kanske till och med utan att uträtta något som helst nyttigt arbete. Men under alla omständigheterna sitter hans hustru hemma, hänvisad till sitt eget och barnens arbete. Finns det då blott en vuxen son i hemmet och är modern för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till dennes arbete, då synes det mig, att hans ansökan om uppskov med inskrivning må kunna bifallas, även om han möjligen har en far i livet, vilken sedan årtal icke på ringaste sätt vårdat sig om de sina.

Uppskov beviljas ju blott för ett år i sänder. Skulle fadern komma åter och börja på nytt taga sig an de sina, finns ju intet hinder för sonens inskrivning vid nästföljande års inskrivningsförrättning.

Med vad jag nu anfört har jag antytt de verkliga tillägg till det avhandlade momentet, som jag anser önskvärda. Återstår ännu ett tillägg, vilket endast enligt min mening är ett förtydligande av momentets bestämmelser, sålunda ingen ändring i sak.

Enligt den föreslagna — liksom den nu gällande — bestämmelsen kan uppskov med inskrivning medgivas ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller till änka eller ogift kvinna etc., dock endast såvida sagda föräldrar äro av hans arbete för sitt uppehälle väsentligt beroende. I lagen framställles sålunda den fordran, att fader, vilkens son skall kunna erhålla uppskov, skall vara av sonens arbetsförtjänst väsentligen beroende samt dessutom orkeslös eller vanför. Detta sistnämnda villkor står däremot icke upprepat framför änka eller ogift kvinna. Icke heller stå »änka eller ogift kvinna» koordinerade med de föregående: »fader, farfader, morfader», utan skilda från dem genom ett »eller». Lagens mening synes mig därför uppenbarligen vara den, att son till änka eller ogift kvinna skall erhålla uppskov med inskrivning, såvida hon är av hans arbete väsentligen beroende, oavsett om hon är orkeslös eller icke.

Nu har emellertid från somliga militärer — visst icke alla — den meningen gjorts gällande, att »orkeslös eller vanför» även är att hänföra till »änka eller ogift kvinna». Frånsett vad jag ovan anför, synes mig denna tolkning leda nära nog till orimligheter. Då skulle t. ex. en änka med 7 à 8 barn, vilkens äldsta son vore i åldern för inskrivning, berövas sin kanske enda hjälp till familjens uppehälle, endast därför att hon själv icke vore till arbete alldeles oförmögen. Det ligger ju för övrigt i öppen dag, att hon, även om hon vore aldrig så stark, icke kan ensam försörja familjen, och att sonens bidrag till familjens uppehälle är fullständigt nödvändigt.

Skulle återigen min tolkning av förslagets lydelse vara oriktig och meningen verkligen vara, att uppskov endast skulle beviljas son till sådan änka, vilken både vore av hans arbete väsentligen beroende och därtill orkeslös eller vanför, då får jag så mycket angelägnare yrka på ändring i nu omhandlade moment av förslaget.

Någon fara för, att genom i denna motion påyrkad ändring missbruk av uppskovsrätten, om jag så får kalla den, skulle kunna förekomma, behöver man ju icke hysa, då i den ifrågavarande paragrafen av värnpliktslagen uttryckligen föreskrives, att sådant uppskov får beviljas endast då föräldrarna äro av den värnpliktiges arbete för sitt uppehälle väsentligt beroende.

Denna av mig förordade ändring synes mig vidare vara i trogen överensstämmelse med övriga stadganden i ifrågavarande paragraf; undanröja annars lätt framträdande och beklagliga inkonsekvenser; från försvarssynpunkt vara av alls ingen betydelse, men däremot av så mycket större vikt för de fattiga kvinnor, vilkas kamp för brödet även med sin värnpliktige sons bistånd är nog så hård.

På grund av vad jag sålunda anför, får jag härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse av 16 § 2 mom. av den i kungl. propositionen nr 59 föreslagna värnpliktslagen:

2. Sådant uppskov kan ock medgivas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader, eller ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till änka, ogift kvinna, fränskild eller övergiven hustru, enda arbetsföre fostersonen — — — försörjningsbidrag.

Hemställes också värdsamt till lagutskottet, därest så finnes nödigt, om sådan ändring i själva formuleringen, som bäst tillgodoser de av mig i motionen framburna önskemålen.

Stockholm den 29 maj 1914.

Ernst Klefbeck.
